EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 11.9.2024.
COM(2024) 402 final

KOMISIJAS GADA PĀRSKATS

par dalībvalstu gada darbības ziņojumiem par eksporta kredītiem Regulas (ES) Nr. 1233/2011 nozīmē

1. Ievads

Šis 2022. gada pārskats par oficiāli atbalstītu eksporta kredītu jomas darbībām ir sagatavots saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. novembra Regulu (ES) Nr. 1233/2011 par dažu pamatnostādņu piemērošanu oficiāli atbalstītu eksporta kredītu jomā. Tas attiecas uz oficiāli atbalstītu eksporta kredītu jomas darbībām, ko veic dalībvalstu eksporta kredītu aģentūras (EKA), un tā pamatā ir informācija, kuru dalībvalstis sniegušas gada darbības ziņojumos, ko tās arī saskaņā ar regulu dara pieejamus Komisijai. Ziņojumi atbilst standartizētai veidnei (tā saukta arī par "kontrolsaraksta veidni"), kas laika gaitā ir pārskatīta un papildināta. Veidne, ko dalībvalstis izmanto saviem 2022. gada ziņojumiem, ir spēkā kopš 2020. pārskata gada, un, atšķirībā no iepriekšējās redakcijas, tajā ir iekļauta papildu informācija par cilvēktiesībām, klimatu un vides aizsardzību. Jauna veidnes redakcija ir spēkā no 2023. pārskata gada, un tajā būs iespējams veikt uz klimatu orientētu pārskatu par oficiāli atbalstītu eksporta kredītu darbībām katrā nozarē.

2. Par 2022. gadu saņemtie gada darbības ziņojumi

Oficiāli atbalstītus eksporta kredītus Vienošanās par oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem piemērošanas jomā 2022. gadā sniedza divdesmit turpmāk minētās dalībvalstis: Austrija, Beļģija, Čehija, Dānija, Francija, Horvātija, Igaunija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Slovākija, Somija, Spānija, Ungārija, Vācija un Zviedrija. Tās visas iesniedza gada darbības pārskatu par 2022. gadu.

Pārējās dalībvalstis – Bulgārija, Kipra, Grieķija, Īrija, Latvija, Lietuva un Malta – apstiprināja, ka pārskata gadā tās nav sniegušas oficiāli atbalstītus eksporta kredītus.

3. Gada darbības ziņojumu analīze

(a) Vispārīga informācija

Divdesmit dalībvalstis, kas 2022. gadā sniedza oficiāli atbalstītus eksporta kredītus, nodrošināja tīro segumu, proti, tie bija eksporta kredīti garantiju un/vai apdrošināšanas produktu veidā. Trīspadsmit no šīm dalībvalstīm (Beļģija, Horvātija, Čehija, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Ungārija, Itālija, Polija, Slovākija, Spānija un Zviedrija) bija arī oficiāla finansējuma atbalsta sniedzējas, proti, tā bija tieša finansēšana, eksporta darījumiem paredzētu komerciālu aizdevumu refinansēšana vai procentu likmju atbalsts. Neliels skaits dalībvalstu (Austrija, Ungārija, Portugāle, Polija, Spānija) paziņoja, ka tās ir sniegušas saistīto atbalstu – tas ir eksporta kredītu veids ar koncesijas elementu, ko reglamentē ESAO vienošanās.

Vienošanās par oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem un ESAO ieteikumi par to, kā novērst riskus, kas saistīti ar oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem, nodrošina prakses saskaņošanu visā ES. Tomēr šajā satvarā valdības izstrādā savu rīcībpolitiku. Lielākajai daļai EKA ir noteikumi, kas papildina ESAO pamatnostādņu noteikumus, piemēram, par valsts un vietējo saturu, un esoši stingrāki standarti, lai citstarp atspoguļotu savu valsts rīcībpolitiku un starptautiskās saistības, īpaši klimata aizsardzības jomā. Dažas EKA izvēlas piedāvāt programmas, kas pielāgotas konkrētām nozarēm vai konkrētiem mērķiem. Tādējādi var tikt atspoguļota ESAO vienošanās ietvertu atsevišķu nozaru vienošanos, kopapdrošināšanas struktūru vai stratēģisko ieviržu specifika.

Dažādu EKA organizatoriskā struktūra un nodrošinājuma piedāvāšanas pārvaldība ES atšķiras. Oficiāli atbalstītus eksporta kredītus dalībvalstīs pārvalda vairāk nekā divdesmit sešas struktūras – vai nu valsts aģentūras, vai privāti uzņēmumi, kas darbojas saskaņā ar valsts pilnvarām un valdības uzraudzībā. Tās ir uzskaitītas 1. pielikumā. Dalībvalstīs, kas nodrošina gan segumu, gan finanses, parasti ir atsevišķa, īpaši šim mērķim veidota institūcija, kas strādā ar finansēm; dažkārt to sauc par *EXIM* (eksporta–importa) banku.

(b) Oficiālā atbalsta apjoms

Gada darbības ziņojumos ir sniegta attiecīgā finanšu informācija par EKA sniegto oficiālo atbalstu saskaņā ar dalībvalstu attiecīgajām tiesību normām un organizatorisko struktūru. Komisijai nav nekādu piezīmju par 2022. gada darbības ziņojumu finansiālajiem aspektiem.

Attiecībā uz oficiālu atbalstu tīrā seguma veidā turpmāk sniegtajā tabulā ir uzskaitīta kopējā nominālā riska darījumu vērtība lielākajiem sniedzējiem Eiropas Savienībā sestdiena, 2022. gada 31. decembrī.

1. tabula. Oficiāls atbalsts tīrā seguma veidā 2022. gadā (mljrd. EUR) **Nozīmīgākie ES spēlētāji pēc kopējā nominālā riska**	
Kopējais tīrā seguma darījumu riska apjoms ES	*350*
Vācija	83
Itālija	72
Francija	66
Zviedrija	38
Nīderlande	28

Attiecībā uz oficiālu finansēšanas atbalstu turpmāk sniegtajā tabulā ir norādīta oficiāli atbalstītā kredītportfeļa uzrādītā nominālā vērtība lielākajiem sniedzējiem Savienībā sestdiena, 2022. gada 31. decembrī.

2. tabula. Oficiāls atbalsts oficiāla finansēšanas atbalsta veidā 2022. gadā (mljrd. EUR) **Nozīmīgākie ES spēlētāji atbilstoši oficiāli atbalstītā kredītportfeļa nominālajai vērtībai**	
Kopējais aizdevumu portfelis ES	*92*
Itālija	38
Vācija	16
Francija	15
Zviedrija	8
Somija	8

Piezīme: skaitļus 1. un 2. tabulā nedrīkst summēt. Atšķiras ne tikai instrumenta būtība, bet viena un tā pati dalībvalsts var atbalstīt vienu un to pašu eksporta darījumu gan ar tiešo finansējumu, gan ar tīro segumu.

(c) Vides risku apstrāde

ESAO Ieteikumā par kopēju pieeju oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem un vides un sociālo jautājumu pienācīgu pārbaudi ir noteikti kopēji principi pienācīgas rūpības īstenošanai vides un sociālajos jautājumos. Visas ES dalībvalstis ievēro šo ieteikumu un saskaņā ar to identificē un novērš iespējamo ietekmi un riskus saistībā ar oficiāla atbalsta pieteikumiem. Ieteikuma pamatā ir vispāratzīti standarti, piemēram, Starptautiskās Finanšu korporācijas vides un sociālās darbības standarti, Pasaules Bankas grupas vides, veselības un drošības pamatnostādnes, Pasaules Bankas drošības politika un Pasaules Bankas vides un sociālie standarti. Ieteikums aptver galvenos vides jautājumus, piemēram, emisijas gaisā, tostarp siltumnīcefekta gāzu emisijas, resursefektivitāti, atkritumu apsaimniekošanu, troksni un vibrācijas, bīstamo materiālu apsaimniekošanu, ietekmi uz ekosistēmām, bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un dabas resursu būtisku izmantošanu. Tas ietver arī prasības attiecībā uz gatavību ārkārtas situācijām un reaģēšanu uz tām, lai projektu īpašnieki uz

negadījumiem un ārkārtas situācijām varētu reaģēt tādā veidā, kas ir piemērots, lai novērstu un mazinātu šādu situāciju ietekmi uz vidi.

ES EKA pienācīgas rūpības rīcībpolitika un riska novērtēšanas procedūras lielā mērā balstās uz minēto ESAO ieteikumu, pat ja tam ir neekskluzīva nozīme un politiku ietekmē citi standarti un ES tiesību aktu kopums. Visas dalībvalstis, kas sniedza oficiāli atbalstītus eksporta kredītus, ziņoja par atbilstību ESAO ieteikuma vides dimensijai, un tā ir to pienācīgas rūpības un riska pārvaldības sistēmu, kā arī lēmumu pieņemšanas procesa neatņemama sastāvdaļa. *Ex ante* novērtējuma procedūras ir atkarīgas no oficiāli atbalstītā eksporta kredīta pieteikuma veida, lieluma un kategorijas. Riski tiek konstatēti, klasificēti un novērtēti, un tie var ietekmēt tiesības uz atbalsta saņemšanu. Visas ES EKA apstiprināja, ka tās ir pārbaudījušas visus oficiāli atbalstītu eksporta kredītu pieteikumus, lai noteiktu, vai būtu jāveic vides pārskats.

Saskaņā ar ieteikumu EKA atkarībā no iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi šos pieteikumus klasificē trīs riska kategorijās: augsts risks (A kategorija), vidējs risks (B kategorija) vai zems risks (C kategorija). Daudzas dalībvalstis ziņo, ka tās ieteikumu piemēro plašāk, nevis tikai tā piemērošanas jomā. Tas ietver visu darījumu klasificēšanu, tostarp darījumus, kuros tās atbalsta daļas vērtība ir mazāka par 10 milj. SDR un kurus pārbaudes posmā principā nav jāizskata. Dalībvalstis ziņo, ka saskaņā ar ieteikuma 18. pantu ir veikts ietekmes uz vidi un sociālās ietekmes novērtējums (ESIA) visiem A kategorijas pieteikumiem, attiecībā uz kuriem EKA ir uzņēmušās galīgās saistības. Attiecībā uz B kategorijas pieteikumiem dalībvalstis ziņo, ka pieteikumu iesniedzēji vienmēr ir snieguši pietiekamu informāciju par projekta attiecīgo ietekmi uz vidi saskaņā ar ieteikuma 19. pantu. EKA ziņo, ka pirms lēmuma pieņemšanas par atbalsta sniegšanu A vai B kategorijas projektiem, tās vienmēr ir izvērtējušas informāciju, kas iegūta, veicot darījumu pārbaudi un pārskatīšanu. Būtiska informācija tika saņemta, izmantojot *ESIA* ziņojumus, kā arī apkopota, pateicoties EKA pieteikuma veidlapām un anketām, dokumentu pārbaudei, objektu apmeklējumiem, ārējo konsultantu veiktai izpētei un tiešiem kontaktiem ar pieteikumu iesniedzējiem.

Dalībvalstis neziņoja par pastāvīgas neatbilstības situācijām, lai gan ir bijušas nelielas neatbilstības, piemēram, nokavēti informācijas vai ziņojumu iesniegšanas termiņi. Neatbilstības tiek atrisinātas sadarbībā ar projekta sponsoriem, izstrādājot korektīvus pasākumus un ietekmes mazināšanas pasākumus, kas laika gaitā tiek uzraudzīti, vai atsaucot atbalstu vai atsakot atlīdzināšanu. Viena EKA ziņoja par dažu darījumu uzraudzības posmā konstatētām novirzēm no saskaņotajām darbībām un starptautiskajiem standartiem un par to, kā, skatot katru gadījumu atsevišķi, tā ieviesa pasākumus.

(d) Klimata pārmaiņu mērķu apsvēršana

2022. gadā lielākā daļa dalībvalstu bija ne tikai piemērojušas ESAO vienošanās nozaru noteikumus saistībā ar klimatu, bet pieņēmušas arī īpašu klimata rīcībpolitiku, kas piemērojama to EKA.

Eiropas Savienības Padome 2022. gada 15. marta secinājumos par eksporta kredītiem jau darīja zināmu, ka dalībvalstis iecerējušas līdz 2023. gada beigām savās rīcībpolitikās noteikt savus zinātniski pamatotus termiņus oficiāli atbalstītu eksporta kredītu izbeigšanai fosilā kurināmā eaerģijas nozares projektiem, ja vien nepastāv ierobežoti un skaidri noteikti apstākļi, kas atbilst 1,5 °C sasilšanas robežvērtībai un Parīzes nolīguma mērķiem. Tādējādi visas dalībvalstis ir apsvērušas vai apsver iespēju attiecībā uz to oficiāli atbalstītajām eksporta kredītu darbībām pieņemt jaunas vai atjauninātas klimata rīcībpolitikas. Jauna gada darbības pārskatu veidne, kas piemērojama no 2023. pārskata gada, ļaus Komisijai vākt detalizētu informāciju par valsts klimata rīcībpolitikām, kas attiecas uz ES EKA, un par minētajām

rīcībpolitikām sniegt pārskatu nākamā Komisijas gada pārskata, kas aptvers 2023. pārskata gadu, kontekstā.

(e) Pienācīga rūpība sociālajos un cilvēktiesību jautājumos

Papildus vides dimensijai ESAO jau 2012. gada Ieteikumā par kopēju pieeju noteica sociālo jautājumu pienācīgas rūpības principus. Ieteikums attiecas uz būtisku ar projektiem saistītu iespējamu sociālo ietekmi, tostarp uz darbu un darba apstākļiem (piemēram, taisnīgu attieksmi, diskrimināciju, biedrošanās brīvību, darba koplīguma slēgšanas sarunām, darba ņēmēju izmitināšanu), kopienas veselību, drošumu un drošību (piemēram, kopienas pakļautību slimībām, drošības personāla izmantošanu), zemes iegūšanu un iedzīvotāju piespiedu pārvietošanu (piemēram, fizisku pārvietošanu, ekonomisku pārvietošanu), pienācīgu sadarbību ar skartajām kopienām (piemēram, informētu konsultāciju un līdzdalības procesu, sūdzību izskatīšanas mehānismu), pamatiedzīvotājiem (piemēram, brīvu, iepriekšēju un informētu piekrišanas procesu), kultūras mantojumu. Tas attiecas arī uz būtisku ar projektiem saistītu ietekmi uz cilvēktiesībām, tostarp piespiedu darbu, bērnu darbu, dzimumu jautājumiem un dzīvību apdraudošu arodveselības un drošības situāciju. Īpaša uzmanība tiek pievērsta neaizsargātām grupām.

ES EKA paziņotā pienācīgas rūpības prakse ir līdzīga tai, kas attiecas uz vides riskiem. Visas divdesmit dalībvalstis, kas sniedza oficiālu atbalstu, norādīja uz atbilstību ESAO Ieteikumā par kopēju pieeju ietvertajai sociālajai un cilvēktiesību dimensijai, un uz to, ka tā ir neatņemama šo dalībvalstu lēmumu pieņemšanas, pienācīgas rūpības un riska pārvaldības sistēmu sastāvdaļa. Visas dalībvalstis apstiprināja, ka ir pārbaudījušas visus pieteikumus, lai noteiktu, vai būtu jāveic sociālo tiesību un cilvēktiesību pārskats. Tās ziņoja, ka visiem A kategorijas pieteikumiem ir veikts *ESIA*. Attiecībā uz B kategorijas pieteikumiem tās ziņoja, ka pieteikumu iesniedzēji vienmēr ir snieguši pietiekamu informāciju par projekta attiecīgo ietekmi. Pirms lēmuma pieņemšanas par oficiāla atbalsta sniegšanu A vai B kategorijas projektiem, kam var būt negatīva ietekme uz sociālajiem un cilvēktiesību jautājumiem, dalībvalstis līdzīgi kā par vides riskiem ziņoja, ka to EKA vienmēr ir izvērtējušas informāciju, kura iegūta, veicot darījumu pārbaudi un pārskatīšanu.

Dalībvalstis 2022. gadā neziņoja par pastāvīgu neatbilstību savos pienācīgas rūpības procesos sociālajā un cilvēktiesību jomā. Viena EKA ziņoja par konkrētu darījumu uzraudzības posmā konstatētām novirzēm no saskaņotajām darbībām un starptautiskajiem standartiem un par to, ka, skatot katru gadījumu atsevišķi, ir ieviesusi pasākumus.

Lai arī ne visas, tomēr gandrīz visas ES EKA ir ieviesušas līdzdalībā balstītu apspriešanās procesu vai sūdzību izskatīšanas mehānismu skartajām kopienām. Tas nenozīmē, ka apspriešanās nenotiek, jo projektu sponsoriem var lūgt ieviest mehānismus neatkarīgi no EKA iesaistes, taču šajā jomā vajadzīgi uzlabojumi. Dalībvalstis, kuras EKA līmenī ir izveidojušas sūdzību izskatīšanas mehānismu, 2022. gada darbības pārskatā neiesniedza Komisijai nevienu sūdzību.

(f) Kukuļošanas apkarošanas pasākumi

Visas dalībvalstis, kas sniedza oficiāli atbalstītus eksporta kredītus, ziņoja par atbilstību ESAO Ieteikumam par kukuļošanu un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem. Minētajā ieteikumā ir ietverti pasākumi pārbaudei, pienācīgai rūpībai, novērtēšanai un par atbalsta attiecināmību izdarāmu lēmumu pieņemšanai, lai novērstu kukuļošanu saistībā ar oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem. Tas jo īpaši nozīmē pārbaudīt, vai darījumos iesaistītās personas nav iekļautas daudzpusējo finanšu iestāžu izslēgšanas sarakstos.

(g) Ilgtspējīga aizdevumu prakse

Visas dalībvalstis, kas sniedza oficiāli atbalstītus eksporta kredītus, ziņoja par atbilstību ESAO Ieteikumam par ilgtspējīgu aizdevumu praksi un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem. Minētā ieteikuma mērķis ir nodrošināt, ka valstīm ar zemiem ienākumiem tiek mobilizēta attīstības vajadzību finansēšana, neradot tām pārmērīgu parādu nākotnē. Ieteikuma ievērošana iet roku rokā ar Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) politikas, kura nosaka parāda ierobežojumu nosacījumus attiecībā uz bezkoncesijas aizņēmumiem, ciešu ievērošanu un ilgtspējīgu aizdevumu praksi. Saskaņā ar ieteikumu puses ir piekritušas arī svarīgiem pārredzamības pasākumiem, kas ietver informācijas sniegšanu Pasaules Bankai un SVF. Vairumā gadījumu parāda atmaksājamības novērtējumi ir daļa no valsts vispārējā riska novērtējuma, kas ietekmē EKA valstu seguma politiku.

(h) Cita informācija, kas iekļauta gada darbības ziņojumos

Dalībvalstis ziņo, ka tās rūpējas par to, lai EKA darbotos pēc iespējas pārredzami, vienlaikus ievērojot konfidencialitāti attiecībā uz komerciāli sensitīvu informāciju. Saskaņā ar ESAO Ieteikumu par kopēju pieeju visā Savienībā saskaņotā procedūra ir detalizētas informācijas publiskošana par projektiem, kuriem ir iespējama negatīva ietekme uz vidi vai sociālo jomu. EKA vienmēr ir atklājušas visu prasīto informāciju saskaņā ar ieteikuma 39. un 41. pantu, t. i., attiecīgu *ex ante* informāciju par A kategorijas projektiem, tostarp ESIA, un *ex post* informāciju par visiem atbalstītajiem A un B kategorijas projektiem, izmantojot īpašas lapas savās tīmekļa vietnēs, kas minētas 2. pielikumā.

Daudzām ES EKA ir korporatīvās sociālās atbildības politika, kas parasti ietver ne tikai iekšējos centienus, bet arī ciešu dialogu ar EKA klientiem. Šajā kontekstā EKA arvien vairāk pārvērtē savu praksi un izstrādā plānus, kā samazināt savu ietekmi uz vidi, tostarp oglekļa pēdas aplēses.

4. EKA atbilstība Savienības mērķiem un saistībām

Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. pantā minēti Eiropas Savienības vispārīgie mērķi un 21. pantā – Savienības ārējās darbības principi un mērķi. Saskaņā ar LES 3. panta 5. punktu attiecībās ar citām pasaules daļām Eiropas Savienība "veicina [..] ilgtspējīgu Zemes attīstību, solidaritāti un savstarpēju cieņu starp tautām, brīvu un godīgu tirdzniecību, nabadzības izskaušanu un cilvēktiesību un jo īpaši bērnu tiesību aizsardzību, kā arī starptautisko tiesību normu stingru ievērošanu un attīstību, tostarp respektējot Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principus". Attiecībā uz ES kopējo tirdzniecības politiku atsauce uz Savienības ārējās darbības principiem un mērķiem ir iekļauta Līguma par Eiropas Savienības darbību 206. pantā un 207. panta 1. punktā.

Eiropas Parlaments ir aicinājis Komisiju sniegt paziņojumu par to, vai dalībvalstis, sniedzot oficiāli atbalstītus eksporta kredītus, ir panākušas atbilstību ES mērķiem un saistībām. Komisija ir veikusi gada pārskatu saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1233/2011. Komisijas pārskata pamatā ir dalībvalstu iesniegtie gada darbības ziņojumi, un to nevar uzskatīt par pilnīgi visaptverošu.

Komisija uzskata, ka pieejamā informācija sniedz pierādījumus tam, ka oficiāli atbalstītās eksporta kredītu jomas darbības atbilst LES 3. un 21. pantam. ESAO ieteikumi nodrošina satvaru dalībvalstu eksporta kredītu programmu pārvaldībai. Dalībvalstis arī izstrādā savu rīcībpolitiku, pamatojoties uz šiem ieteikumiem un saskaņā ar ES mērķiem. Attiecībā uz atbilstību starptautiskajām saistībām un pienākumiem atbilstīgi ES konkurences tiesībām Pasaules Tirdzniecības organizācijā nav bijuši strīdi par ES dalībvalstu eksporta kredītu

darbībām 2022. gadā, un Komisija nav saņēmusi nekādas sūdzības par iespējamiem ES noteikumu pārkāpumiem saistībā ar ES EKA.